

v VII. stoletju, ki bi n. pr. kar takole v sanjah verjel, da je njegova neumna žena kakorsibodi potomka — oslice; to so samo domislice, primere, na finejši način izraženo isto, kar povedo i dandanašnji toli priljubljene „psovke“ z raznimi živalimi. — Stvarjenje žen iz grude in iz morja pa ima najbrž bajeslovno podlago; zato je gosp. pisatelj prav storil, da je ta del označil kot vrinek.

S podrobno filološkega stališča razprave na tem mestu ne morem presojati; toliko pa lahko povem, da je pisana premišljeno in z vestno uporabo pripomočkov. O načinu raziskavanja in o podrobnostih bi seveda imel pripomniti to in ono, bi umeval ta in oni verz drugače. — Odločitev bi se tuintam morda malo drugače glasila, ko bi gosp. pisatelj vzel za podlago novejši tekst; služila sta mu menda Bergkov in Buchholzov iz leta 1866., oz. 1864., a imamo že dokaj poznejše; tudi Sitzlerjeva razprava iz l. 1894. (Jahrb.) bi opozorila na to in ono. Pri citatih bi bilo treba dobro paziti, dokazujejo li kaj za ono dobo, za katero so odbrani, ter jih razvrstiti kronološko. Ni mi jasno, kako pride Lukrecij (st. 9.) do grškega besedila. — Zgledi za pasje lastnosti (st. 10.) niso prav izbrani, ker svedočijo le o vrlinah; eden primeren zgled bi našel gosp. pisatelj pri samem sebi (str. 9.) iz Hesioda. — Konjektura k 10. verzu doseže vsaj to, da se tekst bere brez velike prisiljenosti. — Ker je tiskarski škrt, kakor se pri takih razpravah vedno godi, hudo razsajal, ne govorim nič o jezikovni obliki.

Na vse to sem gosp. pisatelju hvaležen, da mi je dal pri Slovencih redko priliko, malce govoriti o stvareh, ki segajo nekaj preko vsakdanjih potreb in vsakdanje mizerije.

Dr. Jos. Tominšek.

Metodika zemljepisnega pouka na ljudski šoli, razkazana na svojem razvoju. Spisal Gabrijel Majcen. Cena 2 K, po pošti 2 K 20 h. Knjigo ocenimo pozneje.

Sienkiewicz: Potop. II. knjiga. „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. 1905.

Ta knjiga je izšla kot 150.—156. snopič Slovanske knjižnice. Prevod je prekrbel g. Podravski. Ves roman „Potop“ znaša v prevodu za naročnike „Slovanske knjižnice“ 4 K 80 h, kar je spričo velike obsežnosti tega dela gotovo malo. Uredništvo pripravlja za izdajo zdaj grofa Leva Tolstega znameniti roman „Ana Karenina“, a za tem najpopularnejše delo velikega Rusa, roman: „Vojna in mir“. — Slovansko knjižnico toplo priporočamo v naročevanje!

Sitni prilozi. To je naslov zanimivi razpravi, ki jo je napisal v hrvaškem jeziku g. dr. Fr. Ilešič in ki je izšla kot ponatis iz 1. zvezka X. knjige „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“.

„**Materialien zur Lehre von der Rehabilitation**“ je naslov 408. strani obsegajoči knjigi, ki sta jo skupaj izdala naš rojak dr. Janko Polec in dr. Ernst Delaquis v Berlinu.

Ante Petrović: Studije in portreti. Zagreb 1905. Tisak in naklada Antuna Scholza. Ciena 3 K. O tej knjigi, v kateri nahajamo tudi esej o našem Simonu Gregorčiču, izpregovorimo kaj več pozneje.

Katalinič-Jeretov: S moje lire. (Pjesme 1884 — 1903). U Zagrebu. Izdala „Matica Hrvatska“ 1904. — V Volosko so ga prinesli h krstu in tam je Kataliniča pobratila vila petja; zato sedaj z njegove strune zveni hvala Voloski, Opatiji, Reki, celi Istri, zato opeva morje in rojake-mornarje, zato kliče v boj zoper signorijo italijansko in leva beneškega, izpod katerega si je istrski Hrvat jedva rešil svojo narodnost.

Stoječ na radikalno-narodnem stališču, vpraša v Boki: „Kad će Uskrs svoj slaviti razdvojena tužna braća? Če se je s tem taknil srbsko-hrvatskih odnošajev,

pa zatrjuje v pesmi „O stoljetnici rođenja Franja Prešerna“, da „Hrvatska i Slovenija dvie su seke“, ter že vidi dobo, „gdjeno Hrvat i Slovenac domovinu jednu dižu“. Po svojem rodnem kraju blizu stoječ Slovincem, se v posebni pesmi spominja smrti Ivana vit. Nabergoja, ki je širil misel: Slovenac, Hrvat rodjeni je brat.

Zdi se mi pa, da te vnanje vezi niso edine, ki vežejo Kataliniča na Slovence. Zdi se mi, da se je Katalinič učil pri Prešernu in Jenku, osobito pri zadnjem.

Prešerna spominjajo besede, da „od suza niknulo je ovo tužno, bolno cvieće“ njegovih pesmi (stran 26.); prim. še „Serenato“ (stran 60.) in „Notturmo“ (stran 67.), „Skoči . . .“ (stran 106., kjer pravi deklici: Jednom samo svibanj nama pramljetno siplje cvieće), „Sud svieta“ (stran 139., = Nezakonska mati). Prav v duhu Prešernovih smrtnotužnih sonetov zveni Kataliničev sonet (stran 19.), kjer pravi pesnik reki:

U meni ljubav odavno je pala,
a čvrsta vera davno smalaksala
i duša moja više se ne nada,

zato pričakuje le v njenem krilu leka, v morju smrti z globokim grobom. (Pesem „Sirena“, stran 59., 60. je Goethejev „Fischer“ ali Prešernov „Ribič“.)

Pesimizem pa nikakor ne nadvlada pesnik, ki marveč zagotavlja („Moje evangelje“, stran 99.), da

„strupu u taj svjetski boj
sa vjerom i sa nadom . . .
I klonut neće nikada,
viek dizat vedro čelo.“

To je prav tako pri Jenku. Slična sta si pa pesnika tudi po zahtevi, da „za blagor očetnjave naj puška govori“, po bojevitosti svojega duha v narodnostnih stvarih. Skupna jima je otožnost, ki jo bude „Obrazi iz narave“. Ako Jenku „kamenje budi se in občutke moje z mano čuti, z mano glasne pesmi poje“, čuti Kataliniču solnce človeško tugo (stran 28./29.), zora roni solze ob človeški nesreči (stran 31.). Jenkov „Zimski dan“ vidimo pred seboj, ko čitamo pesem „Snieg“, (stran 142.):

Jenko: Starec gre iz gorke hiše in spomin se mu posili, dni premišlja, ki so bili, in na tihem solze briše. Katalinič: Sjede starci zamišljeni, zamišljeni, izmoreni, pa gledaju	kolo živo, pa gledaju nebo sivo, sjećaju se: prošlih danku, prošlog cvieća, davnih sanku, motre bielo polje, motre bieli brieg i na svojim glavam snieg.
--	---

(Prim. pesem na str. 87./88.). Opozoriti še je na to, da sta dva taka „obrazu“ Kataliničeva zložena v isti meri kakor Jenkovi „Obrazi“. („Tiho potok teče — mirno struji krajem . . .“ str. 82./83., „Nebu sa visine — dvie su zviezde pale . . .“ str. 102.); seveda je to tudi mera Vrazovih „Djulabij“.

Kataliničeva lira zveni nežno-otožno, kadar jo bude „obrazi“ iz narave, nam poje globoko v srce, ko toži v najrazličnejših varijacijah za pokojno majko — misel

na izgubljeno mater je toplo čuvstvo, ki greje celo knjigo — a doni mogočno silno, ko bodri za boj zoper sovražnike naroda. Narava in majka, to dvoje daje Katalinićevi poeziji čar, ki ga občutiš, če le vzameš knjigo v roke. Pesmi prigodnice so za tako zbirko manj prikladne; neestetična se mi zdi slika pesmi na strani 16. neprimeren izraz na strani 11., da v grobu majčino srce „gnije“.

Dr. Fran Ilešič.

Adela Milčinović: Ivka. Zagreb 1905. — Cena 2 K (po pošti 10 h več). Naroča se pri pisateljici v Zagrebu, Kačičeva ulica 9. I. —

Knjiga združuje osem daljših in krajših črtic, ki so bile izvečine že objavljene v raznih hrvaških listih. — Pisateljica razume svoj posel dokaj dobro; razvoj in beseda ji tečeta gladko v lahkotnem podlistkarskem slogu. Piše pa tem laglje, ker je videla nekaj sveta; najljubši ji je seveda notranji svet, njeno lastno domovje: žensko srce. Že prva črtica, „Ivka“, po kateri je naša knjiga naslovljena, je posvečena tej snovi. Ni pa se pisateljica vkopala le v notranjost; že kraji, kjer so nastale njene črtice, so jo odvrčali od tega: večini je rojstni kraj Hamburg! Zato sem radovedno prečital črtico „Uz Alsteru“ — ta krasna Alster v Hamburgu! Ako tam stojiš ob lepem dnevu ali še lepšem večeru, mora te obiti nekaj takega kakor poezija, in bodi še tako duševno oglušel, in radi verjamemo pisateljici, da je ono izgubljeno dekle, rojeno tam na jugu, res za trenotek začutilo nežen dih poezije, tako dolgo, dokler se ni zavedalo, da je — lačno . . .

Tu slika iz mednarodnega vrvenja, „Jedno nedeljno popodne“ pa prizor iz hrvaškega sela i. t. d., vsaka slika brez okraška, brez okvira, nič velikega, ali tudi nič majčkenega; kurentno blago.

Dr. Jos. Tominšek.

Gundulić und sein Osman. Eine südslavische Litteraturstudie von Alfred Jensen. Göteborg, 1900. Strani 442.

Poročal sem že čisto kratko o tej knjigi; naj mi bo dovoljeno, tu malo obširneje navesti vsebino te znamenite študije našega švedskega slavista Jensena. Knjiga je sicer naslovljena le „Gundulić und sein Osman“, a pisatelj razpravlja tudi o drugih sodobnih pisateljih, o kulturnih in političnih odnošajih Dubrovnik. Naslanja se na korenite študije Jirečkove, nam podaja Jensen v prvem poglavju zgodovino mesta, omenja razne dobe benečanske in turške oblasti in se dotika tudi politične ustave. Republika sicer ni bila materijalno bogsivedi kako močna, a zato se je odlikovala duševno, kar je pripoznal že Benečan Soranzo, ki je leta 1575. potoval skozi Dubrovnik v Carigrad. Da ne omenjam drugih mož, ki so se pohvalno izrazili o teh „jugoslovanskih Atenah“, naj zadostuje le odlomek iz spominov maršala Marmonta, ki je vladal tam od 1808.—1814. l.; on piše: „Jamais ou n'a vu un pays plus heureux, plus prospère par un louable industrie, un sage economie et un aisance bien entendue“.

Drugo poglavje prinaša pregled literature pred Gundulićem. Tu razpravlja Jensen tudi o vplivu italijanske renesanse in prihaja do zaključka, da se edino pod tem vplivom da razlagati tako cvetoča književnost dubrovniška. Veliko zapreko pa vidi pisatelj v tem, da Dubrovnik ni imel svoje tiskarne. Obširneje se peča z Menčetićem, pesnikom ljubezni (1457—1527). Zanimive so Jensenu tudi pustne igre „poklade“, po katerih prehaja na Marulića in Lucića. Zadnjega „Robinjo“ analizira dokaj obširno in temeljito.

Mnogo truda je pisatelja stalo naslednje poglavje. Z veliko natančnostjo je preresetal vso genealogijo rodbine Gundulićeve in kot letnico rojstva našega pesnika navaja 1588. Potem priobčuje ves register služb in dostojanstev, ki jih je